

Nederwiet

DOOR HERMAN PHILIPSE

dig barbituraten - nu een medisch, ethisch, en juridisch verantwoorde mogelijkheid.' Barbituraten, ik zeg het maar even, zijn dan natuurlijk altijd bedoeld om te doden. Nee, dat was de bedoeling niet, maar dat nam ik op de koop toe. Ach ga toch heen! Het feit dat deze rare onsamenhangend betogende man hier nou juist expliciet barbituraten noemt is zo verwarrend, of grappig, of alleszeggend, omdat die barbituraten *nooit* nodig zijn *tenzij* je wilt doden door ademremming. Tegen angst is valium of iets soortgelijks altijd voldoende.

INEENS GEEN WOORD MEER OVER OPDRINGERIGE ARTSEN

Hij beschrijft in dit verband nog een ander jezuïtisch deeltje. Wat te doen als het lijden niet kan worden verlicht met de palliatieve maatregelen die ons ter beschikking staan? Dan mag je als patiënt voedsel en vocht weigeren en om verdooving vragen. De American Medical Association en de Amerikaanse justitie en zelfs de kerken vinden dat goed. Een soort sterven met een condoom eromheen, zou je kunnen zeggen. En bij al deze zaken ineens geen woord meer over beïnvloeding door de omgeving, of aantasting van de autonomie, of opdringerige artsen. De onuitgesproken gedachte is dat daar in Amerika heel evenwichtig mee omgesprongen gaat worden, terwijl dat in Nederland, vanzelfsprekend, niet het geval is. In Amerika wordt natuurlijk net zo gehannest als in Nederland. Misschien wel erger, want bij ons zal je nooit een negentigjarige demente vrouw aan de beademing treffen. Hoe dat ook zij: in Nederland wordt veertig procent van dit gehannes rond het levenseinde aan sociale controle onderworpen; in Amerika is dat percentage nog altijd *nul*.

De dood als verleider (De 'Hollandse Remedie'; een buitenlandse visie op de Nederlandse euthanasiepraktijk), door Herbert Hendin M.D., uitg. Gottmer, Bloemendaal 1996, 223 blz., f29,90/BEF.600.

Het laatste oordeel; meningen over nieuwe vormen van euthanasie, door Joop van Holsteyn en Margo Trappenburg, uitg. Ambo, Baarn 1996, 150 blz., f29,90/BEF.600.

In een interessante uitwijding bij paragraaf 99 van zijn *Grundlinien der Philosophie des Rechts* (1821) kritiseert Hegel de nu nog steeds gangbare visies op de rechtvaardiging van het strafrecht. Het opleggen van straf is het toedienen van leed. Wanneer we ervan uitgaan dat het strafrecht ten doel heeft leed te voorkomen - het leed namelijk dat door misdaad wordt veroorzaakt -, dan moeten we concluderen dat het strafrecht teweegbrengt wat het juist wil verhinderen: lijden. 'Het strafrecht snijdt in eigen vlees', zei ooit een Nederlandse minister van justitie, waarmee hij de moeilijkheid treffend onder woorden bracht. Het strafrecht moet dus gerechtvaardigd worden.

In het traditionele denken over strafrecht voert men aan dat straf gelegitimeerd is omdat ze de potentiële misdadiger afschrikt en daardoor zowel in het bijzondere geval als in het algemeen misdaden voorkomt (preventie), terwijl men tevens stelt dat de straf een verbeterende werking op het individu zou hebben. Hegel wijst al dergelijke theorieën als oppervlakkig van de hand. Ze bewegen zich louter op het moralistische en psychologische niveau, zodat 'de objectieve beschouwing van de gerechtigheid (...) terzijde wordt gesteld'.

Volgens Hegel bestaan zin en rechtvaardiging van straf erin dat een inbreuk op de objectieve rechtsorde wordt opgeheven. De inbreuk op de rechtsorde door de misdaad wordt vergolden door de straf, waardoor de rechtsorde in ere wordt hersteld. Uit deze hegeliaanse vergeldingstheorie volgt een beginsel van proportionaliteit bij het toemeten van straf. De 'waarde' van de straf moet gelijk zijn aan de 'waarde' van de misdaad. Ofschoon Hegel toegeeft dat het niet eenvoudig is deze gelijkwaardigheid in het concrete geval vast te stellen, kunnen we aan de hand van een voorbeeld een poging wagen.

Men zal moeilijk kunnen volhouden dat het telen van nederwiet vanuit hegeliaans perspectief als een ernstig vergrijp moet worden beschouwd. Ofschoon de consumptie van hasj medisch gezien schadelijker is dan men aanvankelijk dacht, is de schadelijkheid ervan niet groter dan die van alcoholgebruik. De Fransen hebben daarom, hegeliaans bekeken, weinig recht ons lieve vaderland te berispen vanwege de wiet, terwijl ze zelf een groot exporteur zijn van wijnen en alcoholica met een nog groter druggehalte. Er is zelfs alles voor te zeggen de wiet te legaliseren, mits bij de verkoop ervan een waarschuwing wordt gevoegd dat het schadelijk kan zijn voor de gezondheid. Op dit ogenblik staat voor het telen van wiet in Nederland een maximum straf van twee jaar opsluiting. Dat is geen hoge straf, zodat we kunnen concluderen dat het Nederlandse strafrecht spoort met Hegels rechtsfilosofie.

Maar Hegel is genuanceerder dan men denkt. Hij voert de theorieën die hij afwijst wanneer het gaat om de rechtvaardiging van straf, weer in met betrekking tot de straf-toemeting. Daarbij mogen volgens Hegel allerlei psychologische overwegingen, zoals afschrikking, wel degelijk een rol spelen. De afschrikkingsgedachte leidt mijns inziens tot een beginsel van proportionaliteit dat geheel anders is dan het bovenstaande: de straf zou in verhouding moeten staan tot de kracht van de verleiding om een bepaalde misdaad te begaan. Wanneer we aannemen dat de verleiding toeneemt met de winst die door de misdaad behaald kan worden, komen we tot de slotsom dat het telen van nederwiet, indien het strafbaar blijft, buitengewoon zwaar bestraft moet worden, want de winsten zijn astronomisch. Een maximum straf van twintig jaar opsluiting lijkt nog aan de lage kant en de Fransen hebben après tout toch gelijk.

Bij de toepassing in het concrete geval ontstaat dus een contradictie in Hegels rechtsfilosofie tussen twee beginselen van proportionaliteit. Kan deze contradictie door een synthese worden opgeheven? De Nederlandse wetgever overweegt de strafmaat voor het telen van nederwiet te verhogen van twee tot vier jaar. Als poging de genoemde contradictie op te lossen, is dit voorstel mijns inziens geheel en al kansloos. Door twee en twintig op te tellen en de som door twee te delen kom ik tot een synthese van elf jaar celstraf. Niet voor niets het gekkengetal.